

LADISLAV OGOREK:

Ivo Trošt.

Ob petdesetletnici njegovega rojstva.

vo Trošt, ki mu »Zvonček« ob njegovi rojstveni petdesetletnici poklanja te vrstice v znak hvaležnosti in spoštovanja, je bil rojen dne 6. grudna 1865. l. v slikoviti vasi Orešju poleg Cola na Vipavskem. Še danes živeča Troštova roditelja trdita, da jima je prvorojenca Iva prinesel Miklavž. Lep dar so dobili blagi njegovi starši, lep dar je dobila slovenska leposlovna knjiga, lep dar je dobila slovenska mladina!

Ivo Trošt se je posvetil učiteljskemu stanu. Učiteljišče je dovršil z dobrim uspehom v Kopru v Istri, kjer se je že kot marljiv dijak bavil s pisateljevanjem. Značilno za vzorno navdušenega mladeniča z ozirom na poznejše njegovo delovanje je bilo, da je z enako lahkoto zmagoval učenje jezikov in računstva. Odlikoval se je tudi v risanju in bil dober pevec, vesel v družbi, zamišljen na izprehodih iz dolgočasnega Kopra po slovenski okolici. V svojih pripovednih spisih nam je pozneje lepo opisal te spomine.

Pokojni njegov ravnatelj I. Revelante se je trudil, da bi pridržal Trošta v svojem obližju ter mu obetal razne poboljške. Ivo, rojen Kranjec, ga je zavračal, da ne mara ostati na Primorskem, na kar mu je zapretil Revelante s prstom: »To boste še obžalovali!« To je bila žalibog resnica.

Prvo službo je začel novi učitelj v novi šoli na Ustju poleg Ajdovščine, dve uri od rojstnega doma, ki ga je lahko gledal vsak dan. Ni se še dobro ogrel, ga je duh tedanjih razmer dvignil — za kazen seveda — na Razdrto. To je bila glede njegovega napredka prava sreča.

Njegovi učenci, pošteni Uščani, se še danes s ponosom spominjajo živahnega, a odločnega prvega učitelja, spominja se jih pa tudi on prav rad.

Na Razdrtem je dobil razdrto šolo in razdrto pot pred seboj, dobil pa je tudi zlato dušo — prijatelja nadučitelja Franceta Zamana, originalnega Dolenjca in šaljivca, dovtipneža brez para, ki mu je še danes hvaležen dotlej resnobno zamišljeni in jako občutljivi Trošt za marsikak požirek humorja. V odličnih izobraženih rodovinah v prijazni vasi si je mirni Trošt pridobil kmalu odličen vpliv. V graščini V. pl. Garzarolija je bil več let domači učitelj in velečislani družabnik. Prej preprost kmetiški mladenič, izšolan brez potrebne vaje v družabni uglajenosti, se je kmalu privadil črni suknji in rokavicam, a še prej mogočnemu Nanosu in krasni Pivški okolici.

Razdrta pot se je uglasila. Kakor med izobraženci si je znal pridobiti Trošt pot v srca preprostega ljudstva in slovenske mladine. Večina njegovih mladinskih povesti opisuje resnične dogodke, ki jih je videl, slišal

ali pa doživel sam. Orisani so z resničnostjo, ki je kmalu ne zna vsak tako ubrati— seveda, kadar ni preveč hitel in svojih spisov samo očrtaval.

Sodeloval je pri mnogih časopisih in književnih podjetjih, se poglobil v znanje jezikov in zlasti leposlovja ter zbudil splošno zanimanje za svojo neznatno osebnost. Pokojni književnik dr. France Lampe je večkrat rekel, ko sta ožja rojaka občevala prijateljsko: »A, da, te-te! Kako rad bi iz Vas napravil nekaj lepega, prav lepega, pa ste prenagli. Iz ene Vaše strani bi kdo drug napisal cele knjige«.

V petnajstih letih svojega učiteljevanja pod Nanosom je napisal Trošt svoja največja dela, med temi mnogo povesti za mladino: Na rakovo nogo, Naša šola¹ (v spomin svojemu najboljšemu učitelju Andreju Pernetu, ki sta ga eno leto skupaj poslušala z »Zvončkovim« pesnikom Francem Žgurjem), Petranova Ljudmila, Ob pogrebu (svojega prvega učitelja Valentina Bernota), Iz zlatih skledic, V zadregi, Odgovor, Zaostala čestitka, Trije medvedje in dr. Mnogo teh spisov je priobčenih v našem listu. Obširnejši so iz tega časa njegovi pripovedni spisi za slovensko ljudstvo. Vedno bolj se je pa način njegovega pisanja nagibal na šaljivo in satirično stran.

Ko je bil premeščen na lastno prošnjo v Tomišelj pri Igu pod Krimom, kjer slušbuje še sedaj, je bil že našel samega sebe: iz prej mirnega, vestnega opisovalca realista se je pokazal šaljivec in satirik, kar je ostal do danes. Škoda samo, da so ga trle gmotne razmere po eni, šibko zdravje po drugi strani, da ni mogel doslej popolnoma razprostiti peruti.

Zlasti plodovita je ta doba Troštovega peresa. Kaj bi našteval? Vzemite v roke katerikoli letnik »Zvončka«, pa dobite njegovo ime malone v vsaki številki! Toliko ni napisal doslej za naš list še nihče! — Eno knjigo zase obsega povest: »V srca globini« — visoko pesem domoljubja jo je nazval E. Gangl — in »Dobrota in hvaležnost«. S prijateljem Žgurjem sta skupaj izdala en zvezek Knjižnice za mladino (A. Gabršček), kjer so tudi Fr. Žgurja pesmi. — V »Zvončku« zopet: Vahčarji, Začetek je težak, Naš ded, Med cigani, Pomlad prihaja, V Trst z mamom, Mirko in štokljia, Naša Danica, Škrat, Živa Velika noč, Niko — ribič, Novo veselje (do petja), Vrli bratec, Skisano vreme, O sv. letu, Veliki petek in Velika sobota, Zajčkali smo se (z mladimi tovariši iz ljudske šole), Vseh svetih dan, En sam pogled, Oh, to je šlo, V domovino, Budnica, Žigatov Primož, Očetov list itd.

Nadaljeval je v tem času še pod Nanosom začete basni: Oko in trepalnica, Volk in lisica, Osel — kralj, Volk in pes, Osla in nož, Mak in pšenica, Sušec in mali traven, Čebela in čmrlj, Zvonček bahač, Bršljan in smreka i. dr. Nekaj je tudi bajk. Nekaterim jako ugajajo Krimske pripo-

¹ Stavba na podobi Troštovega rojstnega kraja, priobčeni v današnjem »Zvončku«, ki nas gleda s štirimi okni naravnost v oči, je šola — »Naša šola«. Ured.

Geograph.

vedke: Krim in Mokrec, Čarobno jezero, Turki na Gornjem Igu, Jezero pri Preserju, Vodna vila. — Vseh naslovov Troštovih del nam pač ni mogoče naštet.

Že veliko let je Trošt zvest sotrudnik pri Mohorjevi družbi, kjer zlasti cenijo njegov humor.

V predgovoru svojim zbranim spisom za mladino »Moja setev« omenjuje Trošt sam svoje delovanje na književnem polju značilno: »Pero je drselo po papirju, in dolga vrsta spisov se je daljšala. Vsi so pa privreli iz srca z nado in strahom za Tvojo srečo — o, mladina! Zato mi pero ni moglo zastati. Gledal sem Te v duhu in resnici, gledal ter pisal ... Ti pa, slovenska mladina, čitaj te-le zbrane spise, odseve žalostnih in veselih dni, ter vedi, da čitaš v njih — dogodke lastnega življenja!«

Reči pač smemo z mirno vestjo, da je naš dobri Ivo Trošt vse svoje življenje in delovanje v šoli in izven nje posvetil blaginji, sreči in bodočnosti ljubljene slovenske mladine. Visoko bi častili in dvigali takega vrlega delavca na polju mladinske vzgoje drugod, a mi se v svojih skromnih slovenskih razmerah le skromno spominjamo petdesetletnice njegovega rojstva v listu, ki je Troštu najbolj pri srcu. Drugega daru ne zmoremo. Zagotavljamo ga pa, da sta mu slovenska mladina in slovensko ljudstvo od srca hvaležna za vse, kar jima je v obilnosti napisal dobrega in lepega! Bo li mu to dovolj? Da! Saj veljajo zanj Gregorčičeve besede:

Živeti vrli mož ne sme zasé!
Iz bratov sreče njemu sreča klije,
veselje ljudsko njemu v óku sije,
in tuja solza mu meči srce!

Goram.

*Preljube ve goré,
visoke in strmé!
Veselo jaz na vas
oziram vsak se čas:*

*Vam na vrhovih sneg,
v zelenju vaš je breg
in sive skale vmes —
oj, to je divno res!*

*Prek skalnatih pečin
pne kvišku se bršlin,
planinski žlahtni cvet
krasi vam kršni svet.*

*A v znožju brezskrbno
srnice se pasó,
studenček žubori
in žejo jim gasi.*

*Ob vodi iz gımov
zbor ptičjih se glasov
razlega v jasni dan,
ki vabi me na plan.*

*Preljube ve goré,
kakó ste res krasné!
Za vas ves vnet vsak čas,
proslavljal bom vas jaz!*

Fr. Rojec.

